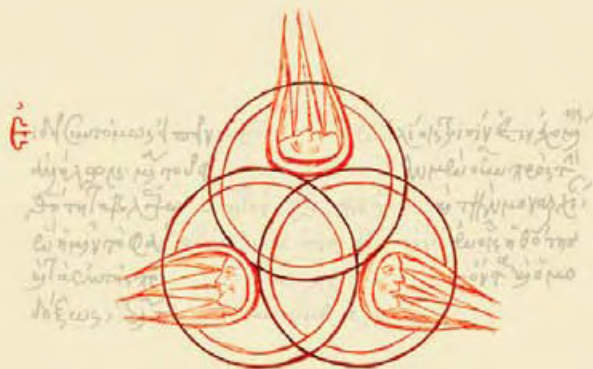

Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

ΣΤ' ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ ΣΤΟΝ 15° ΚΑΙ 16° ΑΙΩΝΑ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ
ΜΕΓΑΡΟ ΝΕΔΕΑΚΟΥ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 25 - 27 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2011

ΛΙΘΟΥΣΑ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ἐποὶς ἑσπόμενος δὲ πᾶν, ἢ θότῃς, οἶον ἐν ἡλίοις ἵσθι
ἀνὴρ ἄφρονας, μὴ τοῦ φωτὸς ἐπιτηραῖος. ὅταν μὲν
ἴσθῃ τὰ βλάψωμεν, ἢ τὴν προφῆτην ἀνὴρ ἀνὴρ τ
ἐν ἡμῶν τὸ φάσμα ἰσόμενος. ὅταν δὲ πρὸς τὰ ἐλ
ἢ τὰ ἐκείνης προφῆτης ἀντιὰσ χροῖσως ἐκθε
δοξῶς, τὰ πρὸς κεινοῦμενα ::

Ἐποὶς ἑσπόμενος δὲ πᾶν, ἢ θότῃς, οἶον ἐν ἡλίοις ἵσθι
ἀνὴρ ἄφρονας, μὴ τοῦ φωτὸς ἐπιτηραῖος. ὅταν μὲν
ἴσθῃ τὰ βλάψωμεν, ἢ τὴν προφῆτην ἀνὴρ ἀνὴρ τ
ἐν ἡμῶν τὸ φάσμα ἰσόμενος. ὅταν δὲ πρὸς τὰ ἐλ
ἢ τὰ ἐκείνης προφῆτης ἀντιὰσ χροῖσως ἐκθε
δοξῶς, τὰ πρὸς κεινοῦμενα ::

ΣΤ' ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ ΣΤΟΝ 15° ΚΑΙ 16° ΑΙΩΝΑ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ
25 - 27 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2011

ΑΙΘΟΥΣΑ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Διοικητικό Συμβούλιο Αγιορειτικής Εστίας

Γιάννης Μπουτάρης,
Δήμαρχος Θεσσαλονίκης, Πρόεδρος Δ. Σ.
Πανοσιολογιώτατος Γέρον Νικόδημος
Ιερομόναχος Λαυριώτης,
Εκπρόσωπος Ιεράς Κοινότητας, Αντιπρόεδρος

Πανοσιολογιώτατος Γέρον
Βαρνάβας Βατοπεδινός,
Εκπρόσωπος Ιεράς Κοινότητας, Μέλος

Πανοσιολογιώτατος Γέρον
Νικόδημος Αγιοπαυλίτης,
Εκπρόσωπος Ιεράς Κοινότητας, Μέλος

Παναγιώτης Αβραμόπουλος,
Πρόεδρος Δημοτικού Συμβουλίου Δήμου
Θεσσαλονίκης, Μέλος

Σπύρος Πέγκας,
Αντιδήμαρχος Πολιτισμού, Παιδείας & Τουρισμού
Δήμου Θεσσαλονίκης, Μέλος

Γιώργος Γεράκης,
Δημοτικός Σύμβουλος, Μέλος

Δημήτριος Σαλπιστής, Εδικός Σύμβουλος

Αναστάσιος Ντούρος,
Γραμματέας Δ.Σ. Αγιορειτικής Εστίας

ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ
ΜΕΓΑΡΟ ΝΕΑΞΑΚΟΥ

Εγνατίας 109, 546 35 Θεσσαλονίκη

τηλ. 2310 263308 | fax. 2310 250648 | e-mail. agestia@otenet.gr | www.agioritikiestia.gr

Επιστημονική Επιτροπή ΣΤ' Διεθνούς Συνεδρίου

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Κρίτων Χρυσοχοΐδης,
Διευθυντής Βυζαντινών Ερευνών του Εθνικού
Ιδρύματος Ερευνών

ΜΕΛΗ

Συμεών Πασχαλίδης,
Αναπληρωτής Καθηγητής Τμήματος Ποιμαντικής &
Κοινωνικής Θεολογίας Θεολογικής Σχολής ΑΠΘ

Φοκίων Κοτσαγεώργης,
Επίκουρος Καθηγητής Τμήματος Ιστορίας &
Αρχαιολογίας Φιλοσοφικής Σχολής ΑΠΘ

Παναγιώτης Σωτηρούδης,
Καθηγητής Τμήματος Φιλολογίας
Φιλοσοφικής Σχολής ΑΠΘ

Αθανάσιος Σέμογλου,
Αναπληρωτής Καθηγητής Τμήματος Ιστορίας &
Αρχαιολογίας Φιλοσοφικής Σχολής ΑΠΘ

Πλούταρχος Θεοχαρίδης,
Αρχιέκτιον ΥΠ.Π.Ο.Τ.

Ιωακείμ Παπάγγελος,
Δρ. Αρχαιολόγος

ΣΤ' ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ ΣΤΟΝ 15ο ΚΑΙ 16ο ΑΙΩΝΑ

25 - 27 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2011

Αίθουσα Συνεδρίων Κεντρικής Δημοτικής Βιβλιοθήκης Θεσσαλονίκης

ΠΑΡΑΛΛΗΛΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

ΕΚΘΕΣΗ:

ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ ΣΤΟΝ 15ο ΚΑΙ 16ο ΑΙΩΝΑ

Εκθεσιακός χώρος Αγιορειτικής Εστίας

25 Νοεμβρίου 2011 - 15 Ιανουαρίου 2012

ΕΚΔΟΣΗ:

ΑΘΩΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ ΑΡ.4

ΦΩΤΟΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

«ΝΕΑΙ ΠΗΓΑΙ ΤΩΝ ΘΕΣΜΩΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ»

του Δ. Πετρακάκου. Αλεξάνδρεια 1915

ΟΡΓΑΝΩΣΗ

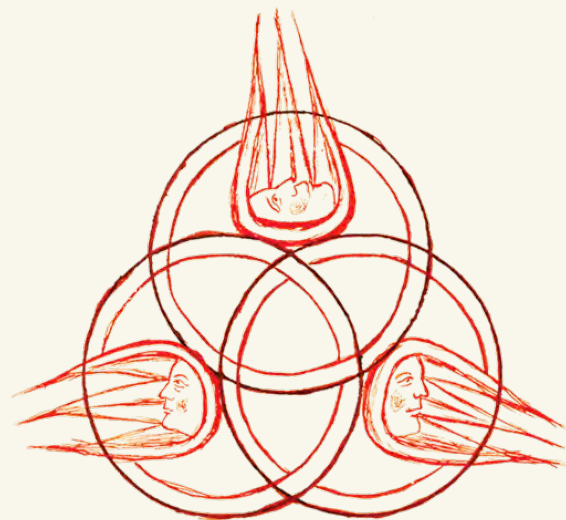
Δημήτριος Σαλπιστής,
Ειδικός Σύμβουλος
Αγιορειτικής Εστίας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Αναστάσιος Ντούρος,
Προϊστάμενος Διοικητικών και
Οικονομικών Υπηρεσιών

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

Μαρία Γιαννέλου
Νεκτάριος Αντωνίου

Κόσμημα του σημαντικότερου Αγιορείτου βιβλιογράφου του 16ου αιώνα
Οσίου Θεοφίλου του Μυροβλήτου
(κωδ. Μ.Ιβήρων 809, έτους 1518)

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Στις τελευταίες δεκαετίες του 14ου αι. ο Άθως υπάγεται προσωρινά στην όθωμανική επικράτεια. Η πρώτη αυτή τουρκοκρατία συμπίπτει με την αντίστοιχη κατοχή τμήματος της Μακεδονίας, συμπεριλαμβανομένης της Θεσσαλονίκης, από τους Όθωμανούς μεταξύ των ετών 1383 και 1402. Παρά το ότι η υπαγωγή υπήρξε σχετικά ανώδυνη για τους μοναχούς, η δεινή θέση στην οποία περιήλθε το βυζαντινό κράτος είχε επιπτώσεις και στις μονές. Στο έξής και ως την κατάλυση της αυτοκρατορίας το 1453 οι παραχωρήσεις προνομίων, κτημάτων και εισοδημάτων θα είναι περιορισμένες, παρά τα ευεργετικά μέτρα που έλαβαν οι δύο τελευταίοι βυζαντινοί δεσπότες της Θεσσαλονίκης Ιωάννης Ζ' και Ανδρόνικος Παλαιολόγοι. Από την περίοδο αυτή φαίνεται να αλλάζει σταδιακά και ο τρόπος εσωτερικής οργάνωσης του μοναστικού βίου, με την εμφάνιση τάσεων ιδιορρυθμίας, όπως διαφαίνεται και στο τελευταίο βυζαντινό Τυπικό του Αγίου Όρους, εκείνο του Μανουήλ Β' Παλαιολόγου του 1406.

Το 1424 το Άγιον Όρος υπήχθη οριστικά στην όθωμανική επικράτεια. Το τέλος της βυζαντινής χριστιανικής βασιλείας και η νέα πολιτειακή πραγματικότητα, επέφεραν σημαντικές αλλαγές στους πολιτικούς προσανατολισμούς των Αγιορειτών και δημιούργησαν επώδυνους οικονομικούς κραδασμούς. Επιπλέον επέφεραν σταδιακά μεταβολές στους βασικούς θεσμούς της Αθωνικής πολιτείας. Ωστόσο, οι διαφοροποιήσεις και οι μεταβολές επήλθαν με βραδύτητα και η προσαρμογή στις νέες πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες δεν αλλοίωσαν τις πνευματικές αρχές του μοναστικού βίου.

Η πολιτική των σουλτάνων απέναντι στους μοναχούς, σε σύγκριση με την αντιμετώπιση των κατακτημένων χριστιανικών πληθυσμών, υπήρξε καταρχήν ευνόικη (π.χ. σεβασμός της αυτονομίας, κατ' αποκοπήν φορολογία στην έντονη της άθωνικής χερσονήσου ακίνητη περιουσία). Ωστόσο, έκτακτοι φόροι και δασύματα, ή αυθαίρεσία των φορολογικών υπαλλήλων και η όλικη ή μερική δήμευση μετοχιών συρρίκνωσαν δραστικά τα εισοδήματα οδηγώντας πολλά μοναστήρια σε δεινή οικονομική κρίση. Στις θεσμικές και στις αυθαίρετες επεμβάσεις των όθωμανικών αρχών πρέπει να προστεθούν και άλλα άτυχη συμβάντα. Φυσικές καταστροφές από σεισμούς, ολέθριες πυρκαγιές, πειρατεία, ληστρικές επιδρομές και πολεμικές επιχειρήσεις, παράγοντες που όδήγησαν σε παρακμή. Η δημογραφική κάμψη είναι

Τετραευάγγελο, Ψαλτήριο, Θηκαράς, κ.ά.
Μονή Ιβήρων, κώδ. 809, έτος 1518.
Γραφείας: όσιος Θεόφιλος ο Μυροβλύτης.

ιδιαίτερα έμφανής, ενώ οι οικοδομικές, καλλιτεχνικές και έν γένει πνευματικές δραστηριότητες είναι σχεδόν άνύπαρκτες. Όστόσο ο Άθωνικός μοναχισμός «άντεξε» στις έξωθεν πιέσεις, έπεβίωσε και δημιούργησε τις προϋποθέσεις για σταδιακή ανάκαμψη.

Ή ανάκαμψη του Άθωνικού μοναχισμού άρχίζει από τις άρχές του 16ου αί. (άν όχι στα τέλη του 15ου αί.) και καθίσταται πολλαπλά έμφανής. Τα κτιριακά συγκροτήματα μεγθύνονται, πολλά καθολικά και τράπεζες άνοικοδομούνται εκ βάθρων ή ανακαινίζονται και κοσμοούνται με έντυπωσιακά ζωγραφικά σύνολα και εικόνες, έργα κυρίως Κρητών ζωγράφων και τής Σχολής τους, πού για πολλές δεκαετίες εργάζονται στόν Άθω. Στα σκευοφυλάκια προστίθενται πολύτιμα ιερά σκεύη και άμφια και οι βιβλιοθήκες έμπλουτίζονται με μεγάλο άριθμό χειρογράφων προερχομένων και από τη βιβλιογραφική δραστηριότητα πλήθους γραφών πού αναβιώνουν τη βυζαντινή παράδοση. Πλειάδα λογίων, κυρίως μοναχοί και κληρικοί, τουλάχιστον για μία καθοριστική περίοδο του βίου τους, καταφεύγουν και συγγράφουν σέ κάποια μονή (π.χ. Μάξιμος Γραικός, Παχώμιος Ρουσάνος, Θεοφάνης Έλεαβούλκος, Συμεών Καβάσιλας), ενώ άλλοι μοναχοί, κάτοχοι άξιόλογης παιδείας, όφείλουν τήν ανάδειξη τους ως συγγραφέων στήν πνευματική τους δραστηριότητα μέσα στα όρια του Άθω (π.χ. Διονύσιος ρήτωρ ό Στουδίτης, Αγάπιος Λάνδος). Τήν ίδια περίοδο ό άγιολογικός «λειμώνας» του Άγίου Όρους έμπλουτίζεται θεαματικά. Αποκορύφωμα όλων ή ίδρυση από τόν πατριάρχη Ίερεμία Α΄ τής μοναδικής μεταβυζαντινής μονής, τής μονής Σταυρονικήτα τό 1542.

Ή άπροσδόκητη άνθιση του 16ου αί., πού άποτελεί ένα καθολικότερο φαινόμενο για τόν μοναχισμό τής καθ' ήμάς Όρθόδοξης Ανατολής, πρέπει νά άποδοθεί στήν έμφανή οικονομική ανάκαμψη αλλά και σέ άλλους παράγοντες. Τα μετόχια φαίνεται νά σταθεροποιούνται, ενώ νέα μετόχια άρχίζουν νά προσαρτώνται στίς μονές. Ή άξιοποίησή τους συστηματοποιείται μέσα στα νομικά πλαίσια του όθωμανικού κράτους, άποδίδοντας σταθερά εισοδήματα. Έπιπλέον αναβιώνει ό θεσμός τών χορηγιών, πού προέχονται κατεξοχήν από άνώτατους κληρικούς, και συστηματοποιείται ό θεσμός τής «ζητείας». Ουσιαστικό ρόλο στήν ανάκαμψη

Άγιος Νήφων και ο βοεβόδας Νεάγκοε Μπασαράμπι.
Εικόνα Μονής Διονυσίου, α' τέταρτο 16ου αι.

δεδραμάτισαν οι μεγάλες δωρεές ηγεμόνων της Μολδαβίας και της Βλαχίας καθώς και αξιωματούχων της αύλης τους, αλλά και οι χορηγίες των τσάρων της Ρωσίας.

Στον 16ο αιώνα συντελούνται και παγιώνονται σημαντικές αλλαγές τόσο στην κεντρική διοίκηση όσο και στο έσωτερικό καθεστώς λειτουργίας των μονών. Ο Πρώτος του Άγιου Όρους διατηρεί, ως ένα βαθμό, τις διοικητικές, εκτελεστικές, δικαστικές και πνευματικές δικαιοδοσίες του. Ωστόσο ο θεσμός αποδυναμώνεται σταδιακά. Παρά τις προσπάθειες ενίσχυσής του (π.χ. «Τυπικό του Μανουήλ Β΄ Παλαιολόγου του 1394» που συντάχθηκε από Άγιορείτες σχετιζόμενους με τους κύκλους του Πρωτάτου λίγο πριν το 1498), οι κεντρόφυγες ροπές θα υπερισχύσουν και ο θεσμός θα σβήσει σιγά σιγά στα τέλη του 16ου αιώνα (ο τελευταίος Πρώτος μνημονεύεται στα 1593). Όσον αφορά στην οργάνωση του έσωτερικού βίου των μοναστηριών, η ιδιορρυθμία επικρατεί στις περισσότερες μονές ενώ συγχρόνως παγιώνονται οι όροι λειτουργίας της. Και τούτο παρά τις προσπάθειες στήριξης του κοινοβιακού θεσμού (π.χ. κοινοβίαση μονών Μ. Λαύρας και Βατοπεδίου το επί πατριαρχείας του Ίερεμίου Β΄ 1574).

Έν κατακλείδι, για τον Αθωνικό μοναχισμό ο 15ος αιώνας, είναι μία περίοδος αγώνα για επιβίωση, κατά την οποία όμως αναπτύσσει με επιτυχία «άμυνες» και μηχανισμούς προσαρμογής σε ένα δυσμενές περιβάλλον. Έτσι, μέσα στις σαρωτικές αλλαγές που έπέρχονται από την επικράτηση μίας αλλόθρησκης κοσμικής εξουσίας, ο Άθως διατηρεί τη θέση του ως το κατεξοχήν πνευματικό κέντρο της Ορθόδοξης Ανατολής. Αυτή η σταθεροποιητική έσωστρέφεια και η αξιοποίηση των ευνούκων συγκυριών που δημιουργούνται σταδιακά θα οδηγήσει στη θεαματική και πολυεπίπεδη αναγέννηση του 16ου αιώνα· και το Άγιον Όρος θα βρεθεί στην πρωτοπορεία της νέας εποχής που αναδύεται για την Έλληνική Ανατολή.

Η Έπιστημονική Επιτροπή του Συνεδρίου

Ο αυτοκράτορας Μανουήλ Β' Παλαιολόγος, η σύζυγός του Ελένη και οι τρεις γιοί τους, Ιωάννης, Θεόδωρος και Ανδρόνικος. Μικρογραφία χειρογράφου από την έκδοση «Χειρ Αγγέλου» του Μουσείου Μπενάκη.

ΣΤ' ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ ΣΤΟΝ 15ο ΚΑΙ 16ο ΑΙΩΝΑ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Παρασκευή 25 Νοεμβρίου 2011

Εναρκτήρια Τελετή

- 13:30 - 14:30 Χαιρετισμός Δημάρχου
Χαιρετισμοί Συνδιοργανωτών
Χαιρετισμός Ιεράς Κοινότητας
Χαιρετισμός Οικουμενικού Πατριάρχου
- 14:30 - 15:00 **Κωστής Σμυρλής**, Επίκουρος Καθηγητής,
New York University - Department of History
*Το Άγιον Όρος μέσα στην Οθωμανική
αυτοκρατορία καιά τον 15ο αιώνα*
- 15:00 - 15:30 **Κρίτων Χρυσσοχοΐδης**, Διευθυντής Ινστιτούτου Βυζαντινών
Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών
Το Άγιον Όρος στον 16ο αιώνα

Ιστορία - Τουρκολογία - Δίκαιο - Θεομοί

Πρόεδρος: Αντώνιος - Αιμίλιος Ταχιάος

- 17:00 - 17:15 **Φωκίων Κοτσαγεώργης**,
Επίκουρος Καθηγητής Νεοελληνικής Ιστορίας ΑΠΘ
To Άγιον Όρος μέσα από τα οθωμανικά έγγραφα του 15ου αιώνα
- 17:15 - 17:30 **Ευγενία Κερμελή**,
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Οθωμανικού Δικαίου
*To νομικό καθεστώς της αγιορεικής μοναστηριακής
περιοχής τον 15ο και τον 16ο αιώνα*
- 17:30 - 17:45 **Ηλίας Κολοβός**, Επίκουρος Καθηγητής Οθωμανικής Ιστορίας
(Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας Πανεπιστημίου Κρήτης)
*Κατάκτηση του χύρου και μοναστηριακή γαιοκτησία στην
οθωμανική Χαδάκιδική (15ος - 16ος αιώνας)*
- 17:45 - 18:00 **Aleksandar Fotić**, Associate professor / Faculty of Philosophy
(University of Belgrade) Department of History,
*Hilandar's Response to Crisis and New Challenges in 15th
and 16th Centuries / Η Απόκριση της Ι.Μ. Χιτλανδαρίου
στην Κρίση και οι Νέες Προκλήσεις στον 15ο και 16ο αιώνα*
- 18:00 - 18:15 **Νικόλαος Λιβανός**, Φιλολόγος / Συνεργάτης ΙΒΕ/ΕΙΕ
*Συμβολή στη μελέτη αγιορεικών παιριογραφικών παραδόσεων
του 16ου αιώνα*
- 18:15 - 19:00 Συζήτηση - Διάλειμμα

Πρόεδρος: Χαράλαμπος Παπασιάθης

- 19:00 - 19:15 **Mirjana Živojinović**, Correspondent Member of the Serbian
Academy of Sciences and Arts
*Data from the documents of Despot Stefan Lazarevic
about the Holy Mount. The example of the monastery of Hilandar
/ Στοιχεία από τα έγγραφα του Δεσπότη Stefan Lazarevic
για το Άγιον Όρος. Το παράδειγμα της Ι.Μ. Χιτλανδαρίου*
- 19:15 - 19:30 **Lidia Cotovanu**, Doctorante (EHESS, Paris)
*Des Principales danubiennes au Mont - Athos. Retour vers une
patrie elargie (XVIe - XVIIe siecles) / Από τις παραδουνάβιες
Ηγεμονίες στο Άγιον Όρος. Εμπνευσμένη σε μια διεγερμένη παιρίδα
(16ος - 17ος αιώνας)*
- 19:30 - 19:45 **Vera G. Tchentsova**, Ερευνήτρια στο Ινστιτούτο Γενικής Ιστορίας
της Ρωσικής Ακαδημίας Επιστημών - Μόσχα
*Χορηγία και αυτοκρατορικός τίτλος: Ρωσία και Μονή Χιτλανδαρίου
τον 16ο αιώνα*
- 19:45 - 20:00 **Δημήτριος Γ. Αποστολόπουλος**, Ομότιμος Διευθυντής Ερευνών
του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών
*Σχέσεις του Παιριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως με την Αθηνική
Κοινότητα: Από την κρίση στην εξομάλυνση*
- 20:00 - 20:15 **Κωνσταντίνος Πισοάκης**,
Καθηγητής Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης
Η Επισκοπική εξουσία στο Άγιον Όρος (15ος-16ος αι.)
- 20:15 - 20:45 Συζήτηση

Σάββατο 26 Νοεμβρίου 2011

Πρωινή Συνεδρίαση

Θεολογία - Αγιολογία - Θεολογική γραμματεία

Πρόεδρος: Δέσπω Λιάλιου

- 09:30 - 09:45** **Αστέριος Αργυρίου**,
Ομότιμος Καθηγητής Πανεπιστημίου Στρασβούργου
Ο εκ Θεσσαλονίκης ορμιώμενος Αθηνίτης ιερομόναχος Μακάριος ο Μακρής (1382/3 - 1431) ακοδουθίνιας τα ίκνη του Ηουχασιού
- 09:45 - 10:00** **Παναγιώτης Σκαλτοής**,
Αναπλ. Καθηγητής Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.
Ο ηουχασιός στο Άγιον Όρος καιά τους 15-16 αιώνες: Το παράδειγμα Μακαρίου του Μακρή, Συμειών Θεσσαλονίκης και Θηκαρα
- 10:00 - 10:15** **Συμεών Πασχαλίδης**, Αν. Καθηγητής Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.
Όψεις της αγιορεικής ιστορίας και πνευματικότητας καιά τον 15ο και 16ο αιώνα
- 10:15 - 10:30** **Antonio Rigo**, Full Professor of Byzantine Philology and History of Byzantine Church Art Dipartimento di Studi Umanistici, Universita Ca' Foscari di Venezia
Vie et litterature spirituelle au Mont Athos (15e - 16e s.). Dionysios le Studite et autres exemples / Πνευμαική δογοιεχνία και ζωή στο Άγιο Όρος τον 15ο και 16ο αιώνα. Διονύσιος ο Σιουδίης και άλλα παραδείγματα
- 10:30 - 10:45** **Βασίλειος Κατοσαρός**, Καθηγητής Α.Π.Θ.
Ημιαφρασική κίνηση στο Άγιον Όρος καιά τον 15ο και 16ο αιώνα
- 10:45 - 11:30** Συζήτηση - Διάλειμμα

Πρόεδρος: Ιωακείμ Παπαγγελος

- 11:30 - 11:45** **Δημοσθένης Κακλαμάνος**, Θεολόγος - υποψ. Δρ. Θεολογίας
Νέα Πανηγυρικά στο Άγιον Όρος τον 15ο αιώνα. Τα Πανηγυρικά της Μονής Βαιοπεδίου και ο συνιάκις τους
- 11:45 - 12:00** **Ηλίας Ευαγγέλου**, Λέκτορας Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.
Οι οδαβικοί ασκητικοί μωσικοί σύμμεκτοι κώδικες του Αγίου Όρους τον 15ο και τον 16ο αιώνα
- 12:00 - 12:15** **Ζήσης Μελισσάκης**, Παλαιογράφος - Ερευνητής ΙΒΕ/ΕΙΕ
Η βιβλιοθήκη της Μονής Πανιοκράτορος καιά τον 15ο και 16ο αιώνα. Περιεχόμενο, νέες προσκλήσεις, απύδεις
- 12:15 - 12:45** Συζήτηση

Αρχαιολογία - Τέχνη

Πρόεδρος: Ευθύμιος Τσιγαρίδας

- 17:00 - 17:15 **Δημήτριος Λιάκος**, Δρ. Αρχαιολόγος 10ns ΕΒΑ
*Η δωροδοσία στις Μονές του Αγίου Όρους τον 15ο και 16ο αι.
Το τεκμήριο της μεταδόσεων*
- 17:15 - 17:30 **Αθανάσιος Σέμογλου**, Αν. Καθηγητής Α.Π.Θ. - Τμήμα Ιστορίας
& Αρχαιολογίας Φιλοσοφικής Σχολής
*Οι αθηνικοί χοροί, κύριοι δογματικών διαιτυλώσεων:
Νέοι εικονογραφικοί χειρισμοί κατά τον 16ο αιώνα
και το ερμηνευτικό τους περιεχόμενο*
- 17:30 - 17:45 **Ιωακείμ Παπάγγελος**, Δρ. Αρχαιολόγος
Τα πήδινα αγιοπίτρα της Μονής Βαιοπεδίου
- 17:45 - 18:00 **Νίκος Μελβάνι**, Ερευνητής ΙΒΕ/ΕΙΕ
Ο Δεσπότης Ανδρόνικος Παδαιοδόγος και το Άγιον Όρος
- 18:00 - 18:15 **Γιώργος Φουσιτέρης**, Θεολόγος - Δρ. Αρχαιολογίας
*Νεώτερα στοιχεία για την μνημειακή ζωγραφική του 16ου αιώνα
στο Άγιον Όρος*
- 18:15 - 19:00 Συζήτηση - Διάλειμμα

Πρόεδρος: Νικόλαος Νικονάνος

- 19:00 - 19:15 **Νικόλαος Τσιτσός**,
Φιλολόγος Μ.Ε. - Υποψ. Δρ. Βυζαντινής Αρχαιολογίας
Χρυσοκέντσια της Μονής Διονυσίου (15ος - 16ος αιώνας)
- 19:15 - 19:30 **Νικόλαος Μερτζιμέκης**, Αρχαιολόγος 10ns ΕΒΑ
*Ενεπίγραφος κεντιός επιτάφιος του Μυροποδίτη Βεδηγαδίου
Ισιδύρου (1415-1423) από την αθωνική Μονή Αγίου Παύλου*
- 19:30 - 19:45 **Κωνσταντίνος Βαφειάδης**,
Θεολόγος - Δρ. Βυζαντινής Αρχαιολογίας
*Εκκλησιαστική ποδηκτική και τέχνη. Η ζωγραφική στο Άγιον Όρος
κατά τον 16ο αιώνα*
- 19:45 - 20:00 **Νικόλαος Δ. Σιώμκος**, Δρ. Αρχαιολόγος του ΥΠ.Π.Ο.Τ.
*Η φορητή εικόνα της Παναγίας Ρεμαιοκρατορίας και η ανάκαμψη
της Ι.Μ. Δοχειαρίου κατά τον 16ο αιώνα*
- 20:00 - 20:30 Συζήτηση

Κυριακή 27 Νοεμβρίου 2011

Πρωινή Συνεδρίαση

Αρχιτεκτονική

Πρόεδρος: Νικόλαος Μουτσόπουλος

11:00 - 11:15 **Σωτήρης Βογιατζής**, Δρ. Αρχιτέκτων
Η οικοδομική φάση του 16ου αιώνα στο Αρχονταρίκι της Ιεράς Μονής Μεγίστης Λαύρας

11:15 - 11:30 **Σταύρος Μαμαλούκος**,
Επικ. Καθηγητής Μεσαιωνικής & Παραδοσιακής Αρχιτεκτονικής -
Τμήμα Αρχιτεκτόνων Πανεπιστημίου Πατρών
Βασιπεδινό κελδί Αγίου Προκοπίου. Η οικοδομική φάση του 16ου αιώνα στα πδαισία της αθωνικής αρχιτεκτονικής της εποχής

11:30 - 11:45 **Πασχάλης Ανδρούδης**,
Αρχιτέκτων Μηχανικός - Δρ. Αρχαιολογίας
Πύργοι του 16ου αιώνα στις Μονές του Αγίου Όρους

11:45 - 12:00 **Πλούταρχος Θεοχαρίδης**, Αρχιτέκτων ΥΠ.Π.Ο.Τ.
Η Αρχιτεκτονική του ξύλου στο Άγιον Όρος τον 15ο - 16ο αιώνα

12:00 - 12:15 **Φαίδων Χατζηναντωνίου**, Αρχιτέκτων Κε.Δ.Α.Κ.
Η οικοδομική επέκταση της Μονής Πανιοκράτορος κατά τον 15ο και 16ο αιώνα

12:15 - 12:30 **Πέτρος Κουφόπουλος**, Αν. Καθηγητής Αρχιτεκτονικής &
Αποκαταστάσεων - Τμήμα Αρχιτεκτόνων Πανεπιστημίου Πατρών
Νέα στοιχεία για την οικοδομική δραστηριότητα στη Μονή Σίμωνος Πέτρας κατά τον 16ο αιώνα

12:30 - 13:30 Συζήτηση - Συμπεράσματα

Σταυρός ευλογίας και Υψώσεως, τέλη 15ου-αρχές 16ου αι. Σκευοφυλάκιο Πρωΐατου.

Αφιερωτική επιγραφή στον αργυρό επενδύτη σε εικόνα των Αποστόλων Πέτρου και Παύλου: «Ανδρονίκου ευσεβούς δεσπότης Παλαιολόγου» (Μονή Βατοπαιδίου, 1417). Λίτομος έκδοσης Ιερής Μονής Βατοπαιδίου

Σφραγίδα του Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Μακαρίου, α' μισό 16ου αι. Μονή Βατοπαιδίου. Λίτομος έκδοσης Ιερής Μονής Βατοπαιδίου

ΠΑΡΑΛΛΗΛΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

ΕΚΘΕΣΗ

ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ ΣΤΟΝ 15ο ΚΑΙ 16ο ΑΙΩΝΑ

Σημείωμα του επιμελητή της Έκθεσης

Αφιερωμένη στο Άγιον Όρος κατά τους μεταβατικούς αιώνες 15ο και 16ο, η έκθεση παρουσιάζει ένα οδοιπορικό στην πνευματική και καλλιτεχνική ζωή της αγιόνομης πολιτείας, καθώς και το ιστορικό πλαίσιο εντός του οποίου αλληλεπιδρώντας οι πρωταγωνιστές, επώνυμοι και ανώνυμοι, δρουν και δημιουργούν.

Διασχίζοντας τις αίθουσες παρατηρούμε πώς, μέσα από τον κουρνιαχτό της Ιστορίας που άφησε πίσω της η Άλωση της Πόλης, συσχετίζονται παλαιά και νέα στοιχεία, καθώς οργανώνονται και αρχίζουν να λαμβάνουν μορφή τα θεμέλια ενός νέου κόσμου που ετοιμάζεται να αναδυθεί.

Το υλικό της έκθεσης τεκμηριώνει τις διάφορες εκφράσεις αυτής της κομβικής εποχής, η οποία χωρίζεται σε δύο περιόδους: 1400-1490 (δύο πρώτες αίθουσες) και 1490-1600 (τρεις τελευταίες αίθουσες). Φανερόνεται έτοιμη η εξέλιξη της αγιορειτικής κοινωνίας από την ανασφάλεια της πρώτης περιόδου στην αναγέννηση της δεύτερης. Το διαπιστώνουμε παρατηρώντας αφενός την αρχιτεκτονική, η οποία από κυρίως οχυρωματική την πρώτη περίοδο αποκτά χαρακτηριστικά μνημειακότητας την δεύτερη· αφετέρου τις γραπτές μαρτυρίες που ποιοποιούν το πέρασμα από την προσπάθεια διατήρησης της αυτονομίας και της εξασφάλισης κάποιων προνομίων κατά την πρώτη περίοδο στην έντονη κυτορική δραστηριότητα της δεύτερης περιόδου.

Η διαδικασία αυτή της ανάκαμψης φανερόνεται και στον τομέα της τέχνης με την παρουσίαση των μεγάλων καλλιτεχνών της δεύτερης περιόδου. Παράλληλα αποκαλύπτεται η αδιάταρακτη συνέχεια του πνευματικού βίου κατά την πρώτη περίοδο, ενώ την δεύτερη η εμφάνιση προσωπικοτήτων μεγάλης πνευματικής εμβέλειας με την πλούσια δράση τους καθιστούν το Άγιον Όρος πνευματικό φάρο του ορθόδοξου κόσμου.

Φαίδων Χατζνατωνίου

ΕΚΔΟΣΗ

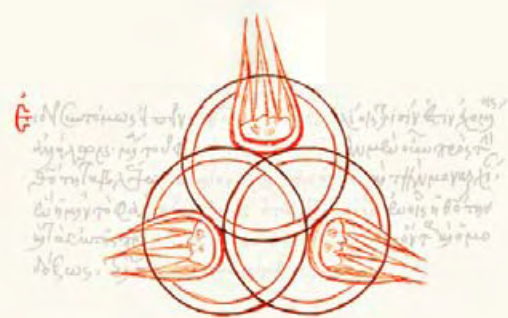
ΑΘΩΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ ΑΡ.4

**ΦΩΤΟΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ
«ΝΕΑΙ ΠΗΓΑΙ ΤΩΝ ΘΕΣΜΩΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ»
του Δ. Πετρακάκου. Αλεξάνδρεια 1915**

Η φωτοαναστατική έκδοση που συνοδεύει το εφετινό ΣΤ' Διεθνές Συνέδριο της Αγιορειτικής Εστίας, αποτελεί τον τέταρτο τόμο της εκδοτικής σειράς Αθωνικά Ανάλεκτα με την οποία η Αγιορειτική Εστία φιλοδοξεί να κάνει κοινωνούς ποικίλων πτυχών της ιστορίας του Αγίου Όρους το ελληνικό αλλά και το διεθνές αναγνωστικό κοινό.

Το έργο του Δ. Πετρακάκου «Νέαι πηγαί των θεσμών του Αγίου Όρους» αποτελεί μια από τις πρώτες συστηματικές προσπάθειες ερανισμού από διάφορες αρχειακές μονάδες και εκδόσεις σε corpus σεβαστού αριθμού άγνωστων εγγράφων με ευρύτατη θεματολογία, που αναφέρονται όμως και διαφωτίζουν αποκλειστικά επιμέρους θεσμούς της Αθωνικής πολιτείας.

Η επανέκδοση του δυσεύρετου αλλά χρήσιμου αυτού έργου ελπίζουμε ότι θα συμβάλει στην κατανόηση της ιστορίας των θεσμών του Αγίου Όρους στην μακρά περίοδο της οθωμανικής κυριαρχίας και θα βοηθήσει τον αναγνώστη να συνειδητοποιήσει την ανθεκτικότητα και το αναλλοίωτο των βασικών πνευματικών και νομοκανονικών αρχών που διέπουν τον αθωνικό μοναστικό βίο, παρά τις αναγκαίες αλλαγές που επέβαλαν οι περιστάσεις.

ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ ΣΤΟΝ 15^ο ΚΑΙ 16^ο ΑΙΩΝΑ

Οι φωτογραφίες του παρόντος Προγράμματος προέρχονται από τις εκδόσεις:

1. «Θησαυροί του Αγίου Όρους». Φωτογράφοι: Βελισσάριος Βουτσάς και Γιώργος Πούπης
2. «Κειμήλια Προιάιτου». Φωτογράφος: Γιώργος Πούπης
3. «Χειρ Αγγέλου». Μουσείο Μπενάκη
4. «Ιερά Μεγίστη Μονή Βατοπαιδίου» Λίτομος έκδοση 1996

Εκφράζουμε τις ευχαριστίες μας προς τις Ιερές Μονές, του φορέας και τους φωτογράφους.

Εἰς τὴν ἑσπέρην, ἢ θότῃς, οἶον ἐν ἡλίοις τῆς
ἀγίας φωνῆς· μὴ τοῦ φωτός ἐπιγραφῆς· ὅτι ἡμεῖς
ἐσόμεθα ἀβλαβῶμεν, ἢ τὴν προσέτην ἀγίας ἀνυπὸ
ἐν ἡμῶν τὸ φάσμα ἰσομετρίας· ὅτι ἡμεῖς πρὸς τὰ
ἐν τῇ αἰσθητικῇ προσέτην ἀγίας ἀνυπὸ τῆς
δόξας, τῆς τὰ προσέτην ἰσομετρίας·
εἰς τὴν ἑσπέρην, ἢ θότῃς, οἶον ἐν ἡλίοις τῆς
ἀγίας φωνῆς· μὴ τοῦ φωτός ἐπιγραφῆς· ὅτι ἡμεῖς
ἐσόμεθα ἀβλαβῶμεν, ἢ τὴν προσέτην ἀγίας ἀνυπὸ
τῆς αἰσθητικῇ προσέτην ἀγίας ἀνυπὸ τῆς
δόξας, τῆς τὰ προσέτην ἰσομετρίας·

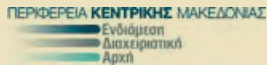

**ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

Συνδιοργάνωση

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Ταμείο
Περιφερειακής Ανάπτυξης

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Ενδιάμεση
Διαχειριστική
Αρχή

ΕΣΠΑ

2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Μακεδονίας - Θράκης 2007-2013

Η μεγάλη πνευματική και πολιτιστική παρακαταθήκη του Αγίου Όρους

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης